

Література

1. Толковый словарь русского языка: [Текст] : 80000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; Рос. акад. наук, Ин-т рус. языка им. В. В. Виноградова. — 4-е изд., доп. — М. : Азбуковник, 2002. — 944 с.
2. Корнієнко В. О. Партийна ідеологія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? [Текст] / В. О. Корнієнко, С. Г. Денисюк, О. В. Буряченко // Гілея : збірник наукових праць [гол. ред. В. М. Вашкевич]. — К. : ВІР УАН, 2017. — Вип. 117. — С. 253–269.
3. Денисюк С. Г. «Персоніфікація» vs «репутація» у політичному контексті математичного моделювання виборчих переваг [Текст] / С. Г. Денисюк, В. О. Корнієнко, А. В. Слободянюк // European Political And law Discourse. — 2016. — Vol. 3, iss. 2. — P. 165–171.
4. Корнієнко В. О. Ідеал політичний [Текст] / В. О. Корнієнко // Політологія: навчальний енциклопедичний довідник для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. наук Н. Н. Хоми, В. М. Денисенко, О. М. Сорба [та ін.]. — Львів: «Новий Світ–2000», 2014. — С.234–235.

УДК 342.951

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СВІТЛІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Гіжевський В.К. – к.ю.н., професор
Університет економіки і права «КРОК»

Протягом 2015-2016 та початку 2017 років питання міграції, як ніколи, гостро стоять на порядку денному в окремих країнах, міжнародних організаціях та ЗМІ. Про актуальність дослідження міжнародного досвіду правової регламентації міграційних процесів свідчать неоднозначність поглядів на визначення пріоритетів у проведенні міграційної політики кожної країни. Як приклад, сучасна агресивна міграційна політика Д. Трампа відносно семи мусульманських країн (але рано чи пізно США можуть направити її проти України). Або, навпаки, Уряд Польщі сьогодні вносить зміни у міграційне законодавство, зокрема, щодо заохочення молодих українців до отримання документів на постійне проживання й польське громадянство, з метою вирішення власних демографічних та проблем нестачі працівників у різних галузях народного господарства. Через різке збільшення кількості мігрантів в літературі навіть з'явилися нові терміни «міграційна катастрофа», «європейська міграційна криза».

Головною тенденцією світових міграційних процесів на нинішньому етапі є зростання обсягів і швидкості переміщень населення. Тож вироблення дієвої міграційної політики для України - це нагальна потреба, адже, по-перше, через нашу країну проходять міграційні шляхи, а її територія використовується для транзитного переміщення й тимчасового перебування трудової та незаконної міграції. По-друге, Україна входить у десятку країн світу з найбільшою кількістю внутрішніх мігрантів (ВПО), які отримали такий статус через збройний конфлікт та насилля.

Сучасне міграційне законодавство можна вважати сформованим – міграційні процеси в

Україні регулює Конституція України [1]. Відповідно до ст. 33 Конституції [1], особі, яка на законних підставах перебуває на території України, гарантуються права на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, а для громадян України, що перебувають за кордоном, - право повертатися в країну. Отже, Конституція України закріплює основні принципи щодо міграції та здійснення реєстрації фізичних осіб, а також окреслює правове поле для нормативних актів, у яких мають конкретизуватися права та свободи громадян, іноземців та осіб без громадянства тощо.

Національна нормативно-правова база регулювання міграційних процесів сформована також низкою основних міграційних законів, серед яких важливе місце посідають Закони України «Про імміграцію», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», «Про громадянство» та ін. [2-5].

Внаслідок анексії Росією АР Крим та втрати Україною контролю над частиною території Донецької та Луганської областей в Україні з'явилися великі потоки людей, які були змушені залишити місце свого постійного проживання і переселитись до інших регіонів України. Отже, виникла потреба не тільки у спеціальному регулюванні внутрішніх міграційних потоків, але і у забезпеченні реалізації гарантованих Конституцією України, прав і свобод громадян України, що стали внутрішньо переміщеними особами. Тому

сьогодні у міграційному законодавстві України, окрему групу становлять Закони України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [6] та «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [7].

Оглядаючи зупинимось на фундаментальних положеннях основних нормативно-правових актів, що визначають тенденції розвитку міграційного законодавства України.

Закон України «Про громадянство України» вибудовано на нормах міжнародно-правових актів, зокрема Конвенції про скорочення безгромадянства від 30 серпня 1961 року, а тому в ньому враховано життєві умови та інтереси не тільки іммігрантів, а й осіб, що не мають статусу іммігрантів в Україні [8]. Цей закон має безпосереднє відношення до міграційного законодавства, адже передбачає набуття громадянства України й за кордоном за територіальним походженням, тобто вихідцям із України, у тому числі особам, раніше депортованим за межі території України, та їхнім нащадкам можна набувати громадянство України, постійно проживаючи на території інших держав. З набуттям громадянства України на них поширюється дія Закону України «Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України» [9]. Зв'язок інституту громадянства України з міграційними процесами відображено в закріпленому законом принципі збереження громадянства України незалежно від місця проживання громадянина України [9].

Імміграція в Україну регулюється за квотним принципом, установленим КМУ [10]. Передбачено на кожний календарний рік визначати граничну кількість осіб за категоріями, що можуть згідно із законом іммігрувати в Україну. У законі також передбачено випадки, коли надання дозволів на імміграцію проводиться без урахування квотного принципу.

Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» спрямований на врегулювання питань щодо встановлення порядку надання та позбавлення статусу біженця, оскарження рішення щодо біженців, права та обов'язки біженців, відповідні повноваження органів виконавчої влади тощо [4].

Важливою віхою в розвитку міграційного законодавства України стало затвердження Концепції державної міграційної політики. Вона визначає стратегічні цілі, завдання, механізми, принципи й стандарти щодо забезпечення прав і свобод громадян у сфері державної міграційної

політики України. До її прийняття не було комплексного документа, що визначав би всі перелічені напрями, заходи, принципи, на яких має ґрунтуватися державна міграційна політика [11].

Важливою умовою розбудови правової держави є визначення стратегічних пріоритетів її міграційної політики та вдосконалення системи державного управління міграційними процесами відповідно до міжнародних стандартів у сфері реалізації прав людини. Тому актуальність удосконалення системи державного управління міграційними процесами зумовлена політичними та соціально-економічними чинниками, що впливають на ситуацію в Україні та світі.

Науковий аналіз законів, що врегульовують міграційні процеси в Україні, доводить наявність певних законодавчих невідповідностей, які потребують усунення.

На думку І. Грицай, діюче міграційне законодавство, на жаль, не дозволяє забезпечити належний рівень правової захищеності та реалізації конституційних прав та свобод мігрантів в Україні, беручи до уваги наявність великої кількості прогалин та колізій в законодавстві, що у поєднанні з неоднозначною правозастосовчою практикою призводить до непоодиноких випадків порушення прав мігрантів [12, с. 30]. Така ситуація чітко свідчить про необхідність реформування діючого міграційного законодавства з метою приведення його норм у відповідність до загальної концепції захисту прав та свобод людини.

Щодо приведення діючого міграційного законодавства України у відповідність до європейських та міжнародних стандартів захисту прав людини, Україною ратифіковано цілу низку міжнародних угод, які спрямовано на захист прав та свобод людини, та особливих категорій мігрантів, таких як біженці, трудові мігранти та ін. Зокрема в 1997 році ратифіковано Європейську Конвенцію про захист прав людини та основних свобод 1950 року, у 2002 році Україна приєдналася до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців 1951 року, у 2007 році ратифіковано Європейську Конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів [13; 14; 15], ратифіковано низку документів Міжнародної організації праці. Крім того, Україна є учасницею таких міжнародних документів, як Конвенція щодо статусу апатридів та Конвенція про скорочення без громадянства [16].

Щодо регламентації міграції внутрішніх переселень, основоположним документом у сфері захисту внутрішньо переміщених осіб на міжнародному рівні є Керівні принципи з питань

про переміщення осіб усередині країни 1998 року [17]. У 30 принципах визначено нормативні основи праворозуміння того, у чому полягає відповідальність держави, під юрисдикцією якої перебувають внутрішньо переміщені особи. Хоча Керівні принципи не є міжнародним договором, не підлягають ратифікації та обов'язковому виконанню, вони відображають існуючі норми міжнародного права, деталізують їх та пояснюють, як їх можна застосовувати в контексті внутрішнього переміщення громадян, тому їх авторитетність є загально визнаною.

Керівні принципи з питань про переміщення осіб усередині країни регламентують усі стадії процесу внутрішньої міграції: до переміщення вони закріплюють заборону примусового переселення цивільного населення, під час переміщення – надання їм допомоги й захисту, після переселення – забезпечення двох варіантів подальших дій – повернення на попереднє місце проживання або розселення та інтеграція на новому місці.

Ми погоджуємось із думкою О.А. Фесенко, що при розробленні законів, підзаконних актів, програм у міграційній сфері, їх оцінці та тлумаченні необхідно враховувати існуючі в міжнародному праві стандарти захисту прав мігрантів, адже саме у міжнародному праві розроблено правову основу для захисту переселенців, враховуючи можливість їх переміщення як унаслідок надзвичайних обставин, так і в результаті виникнення військових конфліктів слід включити три блоки: міжнародне право прав людини, гуманітарне та

кримінальне право [18, с. 78].

Отже, міжнародні угоди, направлені на захист прав та свобод людини, окремих категорій мігрантів, ратифіковані Україною, суттєво впливають на стан законодавства України у відповідній сфері, та, незважаючи на первинну гармонізацію, потребують подальшого вдосконалення та приведення у відповідність до встановлених ними стандартів захисту прав людини. Безумовно, що приєднання до таких міжнародних угод зумовило внесення змін до національного міграційного законодавства.

Проте у зв'язку зі складнощами перехідного періоду формування української державності конкретні акти, які містять міграційно-правові норми, часто змінюються, скасовуються, нівелізуються, що впливає на нестабільність міграційного законодавства України.

Таким чином, Україна сьогодні має розгалужену систему міграційного законодавства, спрямованого на дотримання основних прав і свобод людини, що поступово наближається до європейських та міжнародних стандартів. Основними напрямками реформування міграційного законодавства слід визначити приведення норм міграційного законодавства у відповідність до міжнародних та європейських стандартів захисту прав людини, зокрема приведення діючого законодавства у відповідність до міжнародних угод та договорів, що ратифіковані Україною у встановленому законом порядку.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року (редакція від 30 вересня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Про імміграцію: Закон України від 07 червня 2001 року (редакція від 25 червня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 року (редакція від 18 червня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08 липня 2011 року (редакція від 03 березня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11 грудня 2003 року (редакція від 08 жовтня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 14 квітня 2014 року (редакція від 01 січня 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року (редакція від 21 лютого 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
8. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 року (редакція від 19 лютого 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21 січня 1994 року (редакція від 01 жовтня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Порядку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень : Постанова

Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 року (редакція від 19.03.2013 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

11. Про Концепцію державної міграційної політики: Указ Президента України від 30 травня 2011 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

12. Грицай І. Вдосконалення міграційного законодавства України у контексті європейської інтеграції / І. Грицай // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». - 2013. - Том 26 (65). - № 2-1 (Ч. 2). - С. 29-35.

13. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04 листопада 1950 року (редакція від 01 червня 2010 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

14. Конвенція ООН про статус біженців : Міжнародний документ, від 28 липня 1951 року (приєднання від 10 січня 2002 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

15. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів : Міжнародний документ від 24 листопада 1977 року (ратифікація від 16 березня 2007 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

УДК 347.45/47

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Добіжа Н.В. – к.е.н., доцент

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

Цілком природно, що кожен прагне бути впевненим у своїй особистій безпеці та у безпеці свого майна, а якщо це неможливо із стовідсотковою гарантією — то хоча б у тому, що у разі випадкового заподіяння шкоди своєму здоров'ю чи майну тощо, він отримає, принаймні, якусь компенсацію. Одержати ж таку юридично закріплену впевненість і громадянам, і юридичним особам допоможе укладення договору страхування, відносини за яким регулюються, зокрема, главою 67 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) [1] та Законом України «Про страхування» (далі - Закон) [2].

Договір страхування являє собою угоду двох сторін, які в добровільній формі виявили намір пов'язати себе певним зобов'язанням. Таке зобов'язання є двостороннім: страховик зобов'язується у разі настання страхового випадку виконати послугу – виплатити страхове відшкодування, а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору. Саме завдяки виконанню своїх зобов'язань сторони досягнуть своїх цілей, але основна мета – це збереження, забезпечення майнових інтересів страхувальника, пов'язаних із володінням, користуванням і розпорядженням майном.

Відповідно до ч.1 ст.16 Закону України «Про страхування» [2], договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у

договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (надати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору. С.Н. Братусь, який є послідовним прихильником багатозначності терміну «договір», звертає увагу на те, що договір повинен бути досліджений і як юридичний факт, і як правовідношення [3, с. 67]. Такої думки дотримувалися такі науковці, як М.І.Брагінський, В.В.Вітрянський [4, с. 740].

Договір страхування є двостороннім, платним, реальним. Але не кожна угода між страховиком і страхувальником буде вважатися договором страхування. Угода може набути юридичної сили при дотриманні певних вимог, які можуть стосуватися як інших видів договорів, тобто таких загальних умов дійсності договорів, так і таких, які є притаманними тільки договору страхування, причому майновому.

По-перше, всі елементи договору страхування повинні відповідати нормам діючого законодавства, звичаям ділового обороту, так званім «добрим норомам» і принципам страхування.

По-друге, при укладанні договору, сторони виражають свою волю, яка зовні виявляється у вигляді волевиявлення сторін. Учасники цивільного обігу роблять висновок про волю потенційного контрагента саме за волевиявленням і у зв'язку з цим планують власні дії [5, с. 351].

По-третє, в ст.627 ЦК України